

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci
JUDr. Marka Dvořáka
„Rekognice osob v trestním řízení“

I.

Předložená disertační práce JUDr. Marka Dvořáka v rozsahu 275 stran textu se zabývá rekognicí osob, tj. důležitým kriminalistickým a trestněprocesním úkonem. Tento úkon je v disertaci analyzován komplexně, jak z hlediska kriminalistiky, tak právní nauky.

Rekognice je nesporně velmi významná a přínosná pro dokazování takových trestných činů, při jejichž páčání mohl poznávací svědek vnímat identifikační znaky pachatele. Poté, co je odhalena podezřelá osoba, může poznávací svědek pachatele identifikovat srovnáním smyslových vjemů získaných v době páčání činu a v době vyšetřování.

V trestním řízení je rekognice využívána poměrně často, např. při dokazování násilných a sexuálně motivovaných trestných činů, jako jsou vraždy, znásilnění, pohlavní zneužívání a loupeže. O aplikaci rekognice svědčí hojná judikatura českých i zahraničních soudů.

Rekognice je úkonem velice nesnadným. Její úspěšnost, je závislá na velkém množství různorodých faktorů – na podmínkách vnímání identifikovaného objektu, na dokonalosti smyslových receptorů poznávající osoby, na délce doby, která uplynula od spáčení trestného činu do doby rekognice, na jednání pachatele před činem (např. maskování) a po činu (např. cílená změna vzhledu). V neposlední řadě je úspěch rekognice podmíněn tím, zda orgán činný v trestním řízení dodrží či naopak poruší mnohá taktická pravidla, vypracovaná kriminalistikou.

Je bohužel smutnou skutečností, že chybně provedená rekognice může způsobit justiční omyl – odsouzení nevinné osoby, nebo naopak to, že skutečný pachatel není odsouzen.

Je s podivem, že tomuto nesporně důležitému a atraktivnímu tématu není v současné české právní a kriminalistické literatuře věnována náležitá pozornost. Poslední ucelená monografie z pera profesora Miroslava Protivinského vyšla v roce 1971, později nalezneme o rekognici zmínky jen v časopiseckých článcích a v učebnicích. Malou četností literárního zpracování problematiky se situace v České republice velice liší od stavu v zahraničí.

Zejména v anglosaské literatuře se tomuto tématu věnují desítky autorů – právníků, kriminalistů, psychologů a psychiatrů.

Pokládám proto za velmi záslužné, že si doktorand takové nesnadné téma zvolil.

II.

Disertační práce se skládá z úvodu a z jedenácti kapitol, analyzujících rekognici z rozličných úhlů pohledu. V prvních třech kapitolách se pojednává o historickém vývoji znovupoznávacích procedur prismatem trestního práva a kriminalistiky, o pojmu rekognice a o klasifikaci rekognice s uvedením jejích jednotlivých druhů. Autor zmiňuje i specifické druhy rekognice, jako je rekognice fotografická a hlasová a rekognice mrtvol. Hlavní pozornost věnuje ovšem rekognici živé osoby.

Nejrozsáhlejší kapitola čtvrtá detailně rozebírá nejen tradiční i nově autorem vymezené kriminalisticko-taktické zásady přípravy a provedení rekognice, nýbrž i aspekty psychologické. Stranou není ponechána ani problematika vlivu dezinformací, problematika tzv. *bystander efektu* či tzv. *verbal overshadowingu*, a konečně též otázky možné sugestibility úkonu. Dvě následující kapitoly se pak zaměřují na dlouhou řadu sporných otázek rekognice, z nichž lze zmínit kupříkladu povinnost obviněného podrobit se rekognici, otázky nutné a žádoucí podobnosti figurantů nebo rozsáhlé otázky neodkladnosti a neopakovatelnosti rekognice. V sedmé a osmé kapitole je pozornost zaměřena na dokumentaci, prověrku a hodnocení výsledků rekognice, na vady rekognice a důkazní konsekvence těchto vad. Autor provádí komparaci rekognice s výslechem a s dalšími zvláštními způsoby dokazování podle českého trestního řádu.

Kapitola devátá se zabývá rozbořem jednotlivých typů rekognice, jako je rekognice simultánní, sekvenční, eliminační, *wildcard* rekognice, *grain size* rekognice a rekognice s nucenou volbou. Autor informuje o zahraničních výzkumech zaměřených na spolehlivost a přesnost identifikace.

V poslední kapitole jedenácté autor zodpovídá některé důležité otázky, a to: 1) zda je skutečně namístě i nadále preferovat rekognici in natura před rekognicí fotografickou, 2) zda je rekognice prázdna vhodnou pojistkou proti chybovosti očitých svědectví, a 3) zda je žádoucí s odkazem na zahraniční zkušenosti přistoupit k realizaci rekognice v režimu tzv.

double-blind. Tato kapitola obsahuje bezmála třicet návrhů na právní úpravu rekognice *de lege ferenda*.

Disertand se nevyhýbá ani kritickému zhodnocení zamýšlených změn právní úpravy rekognice v připravované rekonstrukci trestního řádu.

III.

Způsob zpracování disertace pokládám za velice zdařilý. Autor se seznámil se značně rozsáhlým okruhem starší i současné odborné literatury domácí i zahraniční provenience. Zahraničních literárních pramenů k tomuto tématu existuje ovšem velké množství a autorovi lze snad pouze vytknout, že se více nezaměřil na právní literaturu kontinentálních evropských zemí (např. Polska, Německa nebo Rakouska), s nimiž nás spojuje společný historicko-právní vývoj.

Autor v disertaci prokazuje obsáhlé znalosti bohaté judikatury Ústavního soudu České republiky, Nejvyššího soudu České republiky a dalších obecných soudů a rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva.

Za nepodstatný nedostatek textu pokládám to, že autor neilustruje obecný výklad větším počtem vhodných odkazů na kazuistiku, načerpané ze soudních spisů nebo z článků (např. v Kriminologickém sborníku), což by dodalo textu na přesvědčivosti.

IV.

Struktura textu práce je přehledná a logická.

V práci jsem neshledal žádné závažnější věcné chyby.

Závěry, k nimž autor dospívá, mohou být přínosné nejen pro praxi orgánů, aplikujících platné právo, nýbrž též pro legislativu.

Autor si je dobře vědom toho, že právní úprava trestněprocesních institutů je velmi nesnadná a kontroverzní, protože musí respektovat řadu kolidujících společenských a individuálních zájmů. Autorovy podněty *de lege ferenda* pokládám za střizlivé a důkladně argumentačně podložené.

Práce má velmi dobrou jazykovou a formální úroveň. Snad až přílišná akribie způsobuje některé drobné duplicity výkladu tam, kde by stačilo stručně odkázat na předchozí analogický text.

V.

Navrhuji, aby se doktorand při obhajobě zaměřil podrobněji na tyto problémy:

- 1) Jaké specifické problémy se mohou vyskytnout při rekognici osob odlišné etnické příslušnosti.
- 2) Využije-li identifikovaná osoba svého práva *nemo tenetur se ipsum accusare*, tj. odmítne-li aktivní součinnost při rekognici podle dynamických znaků (hlasu, chůze apod.), lze uskutečnit dokazování totožnosti jinak?

VI.

Závěrem konstatuji, že doktorand v disertační práci prokazuje schopnost a připravenost k samostatné činnosti v oblasti výzkumu a že práce obsahuje původní výsledky.

Protože jsou splněny všechny požadavky stanovené v ust. § 47 odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, doporučuji práci k obhajobě před příslušnou komisí a **navrhuji, aby JUDr. Markovi Dvořákovi byl po úspěšné obhajobě udělen akademický titul „doktor“ (Ph. D.).**

V Praze dne 12. září 2021.

prof. JUDr. Jan Musil, CSc.